UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Decretum Gratiani

Gratianus <de Clusio>

Parisijs, 1542

Prima, an militare sit p[un]ct[u]m? No[n]: si iuste sit.

urn:nbn:de:hbz:466:1-62466

Visual Library

ctis predicamus, xliij. diſt. ſit rector.

Q Uotiēs vero. ¶ Caſus. Docet hic Hiero. ꝙ ſi quis non cōgruo tpe ⁊ loco, ⁊ qđ non cōuenit audientibus loquaṫ: potius deſtruit audiētes ꝙ̄ edificet. Unuſquiſq̧ enim cōſiderare debet quid vel quādo loquatur: qꝛ ꝓ quolibet verbo ocioſo reddituri ſumus rōnem.

a ¶ Audiētibus. Forte inſtruit rudes magna ⁊ ſubtilia: qđ eſſe nō dꝫ. ſi ke. viij. qō. j. oportet. et. xliij. diſtinc. ca. j. Ioan.

¶ Iuramentum. ¶ Hec eſt. vij. pars qōnis, in qua dicitur ꝙ clericus non debet iurare laico, nec epō ſine cauſa. Io. de fan.

N Ullus. ¶ Caſus. Queſitum fuit in concil. Remeñ. vtrū clericus accuſatus coram laico iudice, poſſit preſtare iuramentum calūnie vel innocentie ad ſe purgādum? Et reſpondeṫ ꝙ non: ſed coram eccleſiaſtico iudice corrigatur vel expurgetur: ſed corā laico iudice dicat, eſt eſt: non non.

b ¶ Laico. Hoc capit. intelligas de iuramento expurgationis: † qđ clericus non debet facere corā laico, ſed tantū corā epō vel eius delegato, niſi hoc fiat authoritate pape: vt. ij. q. v. mennā. ſi em̄ clericus peteret aliq̄d coram laico, bene tenetur ibi p̄ſtare iuramentū calumnie. Uel dic ꝙ ſine licētia epī nullum debet facere iuramentum laico: imperatori tn̄ iurant epī fidelitatem.

Iuramentū purgatiōis nō dꝫ clericus preſtare coram laico.

† Iſta fuit ſententia M. et B. ſm Lau. ⁊ ꝙ hᵒ caſu intelligatur ca. patꝫ ex ſi. ſꝫ hu. ſed vꝛget illꝫ litera quicq̄.

Q Uidam epi. ¶ Caſ⁹. Supra tractatū eſt de catholicis: et dictū eſt ꝙ nō ſunt cogēdi ad malum. Nūc vero ſubnectit Grat. xxiij. cauſam, in qua de hereticis tractat, querens an ipſi ſint cogēdi ad bonum. Item queritur an militare ſit peccatū: ⁊ quod bellum debeat dici iuſtum, ⁊ quod iniuſtum, ⁊ an vindicta ſit inferenda, et an peccatum ſit iudici malos occidere, cōdemnādo ſcꝫ. Sed vt hec ⁊ alia cōpetentius faciat, thema proponit: de quo octo elicit queſtiones.

epiſcopum ſacerdotem vel clericum ſe profiteri, ⁊ contraria huic ordini operari.

Item Hieronymus.

¶ Quotiēs ſermo malus de ore noſtro procedat.

Q Uotiēs vero loquimur aut nō in opportuno tēpore, aut nō i opportuno loco aut nō vt ꝯuenit audiētibus[a] totiens ſmo malus ꝓcedit de ore nr̄o ad deſtructionē eorū q̇ audiūt. cōſiderem⁹ itaq̧ q̇d loquamur: qꝛ ꝓ oī ocioſo ṽbo reddituri ſum⁹ rōnē in die iudicij. Iuramētū ṽo clericus laico p̄ſtare non dꝫ. Unde in Remenſi concilio legitur.

¶ Cuiq̧ laico clericus nihil iurare preſumat.

N Ullus ex eccl'iaſtico ordine cuiq̧ laico[b] q̇cq̧ ſup ſacra euāgelia iurare preſumat: ſꝫ ſimpl'r cū veritate et puritate dicat, eſt eſt: nō non. ſed ſi eſt aliq̇d qđ ſibi obijciaṫ ꝑut iudicauerint q̇ eiuſdē ordinis ſunt, aut corrigatur, aut expurgetur. Epo ſil'iter clericus iuramētum preſtare non debet: niſi forte is cui eccleſie procurationem committit.

Unde Urbanus ſecūdus ait.

¶ De eodem.

N Ullus epſ clericos ſuos (niſi forte quibus eccleſiaſticarum rerum diſpenſatio cōmiſſa fuerit) ſibi iurare cōpellat.

¶ Cauſa .xxiij.

Q Uidā epī cū plebe ſibi cōmiſſa i hereſim lapſi ſūt: circūadiacētes catholicos minis et cruciatibus ad hereſim compellere ceperunt: quo comperto apl'icus catholicis epīs circūadiacētium regionū qui ab impatore ciuilē iuriſdictionē acceperāt, impauit vt catholicos ab hereticis defenderent: et q̇bus modis poſſent eos ad fidei ṽitatē redire cōpellerēt. epī hec mandata apl'ica recipientes, conuocatis militibus aperte ⁊ ꝑ inſidias ꝯtra hereticos pugnare ceperūt. tandē nōnullis eorum neci traditis, alijs rebus ſuis vel eccleſiaſticis expoliatis, alijs carcere et ergaſtulo recluſis: ad vnitatē catholice fidei coacti redieṙt. Hic primū queritur, an militare peccatum ſit? Secundo, quod bellū ſit iuſtū: et quomō a filijs iſrael iuſta bella gerebantur? Tertio, an iniuria ſociorum armis ſit ꝓpulſanda? Quarto, an vindicta ſit inferenda? Quinto, an ſit peccatum iudici vel miniſtro reos occidere? Sexto, an mali cogendi ſint ad bonum? Septimo, an heretici ſuis et eccleſie rebus ſint expoliādi: et q̇ poſſidet ab heretic̄ ablata, an dicatur poſſidere aliena? Octauo, an epiſcopis vel quibuſlibet clericis ſua liceat authoritate vel apoſtolici ſine impatoris p̄cepto arma mouere?

¶ Queſtio .j.

Q Uod militare[c] alienum videatur ab euāgelica diſciplina, hinc videtur poſſe probari: qꝛ omnis militia vel ob iniuriam

Q Uod militare. ¶ Caſus. Hic ponit pma. q. i qua queritur an militare ſit pctm̄? Et rn̄detur ꝙ non vt. j. ca. militare. et hoc verū eſt ſi bellum a principe indicatur: vt. j. e. q. ij. iuſtum. ſimil'r pro defenſione ſua vel patrie vel legū paternarum: vt. j. qō. viij. ſi nulla. clerici autē arma mouere nō poſſunt: vt. j. e. qō. viij. clerici. et ca. quicūq̧. Et procedit Grat. hoc ordine i hac queſtione. Primo probat ꝙ militare ſit peccatuꝫ. poſtea in §. his ita reſpondet allegatis, et ꝓbat contrariū. In vltimo §. cōcludit, veram ponens ſolutionem. ſ. ꝙ precepta patiētie in preparatiōe cordis ſūt ſeruanda, non in oſtentatione corporis. Eſt ergo caſ⁹ §. breuis: et ꝓbat Gra. x. authoritatibus militare eſſe peccatum.

c ¶ Qđ militare. Hic q̄ritur an militare ſeu bellare ſit pctm̄? Et dicendū eſt ꝙ non: vt. j. eo. militare. ⁊ hoc verum eſt ſi a principe indicaṫ bellum: vt. j. e. q. ij. iuſtum. Similiter pro defenſiōe ſua vel patrie vel legum paternarū: vt. j. e. qō. viij. ſi nulla. Clerici autē in ſacris ordinibus conſtituti non poſſunt mouere arma: vt. j. e. qō. viij. clerici. Similiter videtur ꝙ nec̄ minoribus ordinibus cōſtituti etiam vxorati poſſunt mouere arma: quia ſub regula eccleſiaſtica debent viuere: vt. xxxij. diſt. c. ſi.

Bella an ſint pmiſſa et q̇b⁹.

propulſandā[a], vel propter vindictā inferendam eſt inſtituta. Iniuria autē vel a ꝓpria perſona, vel a ſocio repellitur: quod vtrūq; euangelica lege prohibet. cū em̄ dicit: Si qs te percuſſerit in vnā maxillā, prebe[b] ei ⁊ alterā. ⁊ iterū: Qui angariauerit te mille paſſus, vade cum eo duo milia[c]. Item cū apl's dicat ad Romanos: Non vos defendentes[d] chariſſimi, ſed date locum ire: quid aliud ꝓhibemur q̄ ꝓprie perſone iniuriā repellere? Item cū Petro gladio magiſtrū defendenti Chriſtus dixerit: Conuerte gladiū tuū i vaginā: an putas quia nō poſſum[e] rogare patrē meum, ⁊ exhibebit mihi pluſq̄ xij. legiones angeloꝝ? Deniq; ſicut de beato Andrea legitur: cū fieret cōcurſus populoꝝ vt de manib⁹ iniqui iudicis eū eriperent, et ab iniuria mortis illum defenderent: ipſe econtra ⁊ exēplo ⁊ verbo patientiā docēs, rogabat eos ne ſuū martyrium impedirēt: quid aliud monemur q̄ ſicut ꝓprias, ita ⁊ ſocioꝝ iniurias patienter tolerare, nec ad arma cōcurrere: ſed coꝝ exemplo ad ſimilia perferenda animum preparare?

Item cum in Prouerbijs dicatur: Mihi vindictam, et ego retribuā: dicit dn̄s. Item cum in euangelio dicat: Nolite iudicare[f], et non iudicabimini.

Item cum paterfamilias dicat ſeruis volentibus colligere zizaniam[g]: Sinite vtraq; creſcere vſq; ad meſſem, ⁊ tunc dicam meſſoribus: colligite zizaniam, et alligate in faſciculos ad comburendum.

Item cū rex ille qui nuptias fecerat filio ſuo, miſſis exercitibus ſuis angelorū videlicet dicatur perditurus homicidas prophetarū ⁊ apoſtolorū, qui vocati ad nuptias venire contempſerunt credendo.

Item cum Paul⁹ apl's dicat in epiſtola ad Romanos: Nolite iudicare inuicem.

Itē: Tu quis es qui iudicas alienum ſeruum? ſuo dn̄o ſtat aut cadit. ſiue ergo viuimus, ſiue morimur, dn̄i ſum⁹ In hoc enim Chriſtus mortuus eſt, et reſurrexit: vt ⁊ viuorum ⁊ mortuorum dominetur. In his omnibus quid aliud precipitur q̄ vt vindicta delinquentium diuino reſeruet examini? Cū ergo (vt ſupra dictum eſt) militia videatur inſtituta ob iniuriam propulſandam: vel propter vindictam inferendam: vtrumq; autem lege euangelica prohibeatur: apparet ꝙ militare peccatum eſt.

Hinc etiam Gregorius ait.

¶ Bella carnalia, belloꝝ ſpiritualium figuram gerunt.

Niſi bella iſta carnalia figurant ſpiritualium bellorum gererent, nunq; (vt opinor) iudaicarum hiſtoriarum libri diſcipulis Chriſti qui venit pacem docere, legendi in eccleſijs fuiſſent ab apoſtolis[h] traditi. Quomodo enim bellorū eis proficeret iſta deſcriptio quibus dicitur ab Jeſu: Pacem meam do vobis: pacem relinquo vobis. et quibus per apoſtolum iubetur et dicitur: Non voſmetipſos

qui. ⁊. xx. q. iij. eos. quod cōcedo ſi volūt gaudere priuilegio eccl'iaſtico. arg. ad hoc ex̄ de cleri. cōiu. Jo.

a ¶ Propulſandam. Qui repellere poſſunt iniuriam ⁊ qualiter poſſit repelli: et an tantum perſone iniuria, vel etiā perſone ⁊ rerum poſſit repelli, vidēdū eſt. Et quidem videtur ꝙ nō ſolū laici, ſed etiā clerici poſſunt repellere iniurias et rerum et perſone: vt ex̄ de reſti. ſpol. olim. et ex̄ de ſen. excom. ſi vero. ca. et tenore. et. v. diſt. j. ius naturale. ⁊. ff. de iuſti, et iur. vt vim. Econtra videtur ꝙ clerici non poſſunt: vt extra de homi. ſuſcepimus. xlvj. diſtinctio. ſeditiōarios. Ad hoc dicunt quidam ꝙ nulli licet vim repellere repercutiēdo, ſed tantum impediendo. Alij dicunt ꝙ licet laicis repercutere: clericis non. Ego credo ꝙ et clericis et laicis licet repercutere: diſtinguitur tamen, q: aut vis infertur perſone aut rebus. ſi perſone, tunc eſt vis repellēda prius q̄ ſit illata. Sed quidam dixerunt ꝙ nullus vim repellere deb; niſi illatam: imo inſidiantem licitum eſt occidere, ⁊ eum qui vult occidere: vt. ff. ad leg. aquil. l. iiij. et. v. ſi tamen aliqs vim factam repellat, potius preſumi deb; ꝙ defendēdi q̄ vlciſcendi cauſa fecerit id: vt. ff. ad leg. aquil. ſi ex plagis. §. tabernarius. et hoc ſi prim⁹ percuſſor volebat ꝑcutere denuo: alioquin ſi nolebat denuo ꝑcutere, et alter repercuſſerit potius eſt vindicta q̄ repulſio iniurie. et ſic intelligo ꝙ dicitur iniuriam incontinenti poſſe repelli. Requirit ergo ꝙ defendendo repercutiat, non vlciſcendo: vt. j. e. quid culpatur, et. ff. ad legem aquil. ſcientiam. et cum moderamine ſe defendat: vt ex̄ de. reſti ſpolia. olim cauſam. in fi. ſi quis tamen moderamen excedit, ⁊ non ex propoſito: non tenetur: vt. ff. ad legem aquil. ſi ex plagis. §. tabernari⁹, l; illa decre. olim cauſam. videatur contradicere. Itē incontinenti debet vim vi repellere: vt. ff. de vi et vi arma. l. iij. §. cum igitur. Si autē vis infert rebus, et illatam ⁊ inferēdam licitum eſt repellere: ſ; potius illatam q̄ inferendam.

b ¶ Prebe. illud intelligat de cordis preparatione: vt. j. e. paratus. vl' cum agitur de fide.

c ¶ Duo milia. vbi eſt q̄ſtio fidei.

d ¶ Defendētes. ex odio: vel dic ex interuallo: vel non ſeruato moderamine.

e ¶ Non poſſum. Et t\u0303n noluit rogare: vt preberet exēplum humilitatis alibi tamen dicit, ſi fieri poteſt tranſeat a me calix iſte. xvj. diſt. habeo.

f ¶ Judicare. iniuſte. Uel loquitur de his qui non habēt iuriſdictionē.

g ¶ zizaniā. xj. q. iij. nolite. Jo.

Niſi bella. ¶ Ca[l]. Queſitum fuit a Gregorio quare bella iudeorū legantur in eccleſia? Et reſpondet ꝙ non ob aliud niſi vt per ipſa doceamur ſpiritualiter pugnare cōtra vitia et demones. Et ad hoc probandum inducit quatuor authoritates: quarū vna eſt chriſti: relique ſūt apoſtoli Pauli.

h ¶ Ab apoſtolis. Ergo non tantū ex precepto vel conſtitutione eccleſie legim⁹ libros iudeorum: ſed etiam ex precepto apoſtoli. Sed quero vbi hoc ꝑcepit apl'us? Dic ꝙ loquitur preſumendo. quod enim vniuerſalis eccleſia tenet, credendum eſt hoc ab apoſtolis eſſe inſtitutum. xj. diſtinctio. eccleſiaſticarum.

Iniuria an poſſit repelli ⁊ a quibus.

Adde ꝓ hoc gl. ij. et ibi bar. in. l. vt vim. ff. de iuſt. et iure. eūdem bar. i. l. ſi qs in ſeruitu te. ff. de fur.

Mat. xxvj. e

Et in cōtinenti repellid;: ſed ex interuallo repelli poteſt impune: collect' ſc; amicis et q̄ cui⁹ ꝑt. ff. de ac qr. poſ. qd meo. §. vlti. ⁊. l. dā. §. q ad nundinas q̄n non eſt iniuria illata ꝑſone: q: tūc ꝑſumit vlt. io ſm Joan.

Mat. xxvj. a.

Rom. xiij. c.

Ibidē a.

Libri iudeorū ſunt legēdi ex ꝑcepto.

a ¶ Vindicantes. Ideo enim iudiciorum vigor in medio poſitus eſt, ne quis ſibi vltionem ſumere preſumat. C. de iudeis: nullus. xvj. q. j. ad hoc. Jo.
¶ Hic ibi. ¶ Cauſa. Dictū eſt in. §. j. ꝙ militare eſt peccatum: quia patientiam habere debemus. Et ad hoc inducit primum capitulum. Nunc vero dicit Gra. ꝙ illa patientie precepta nō tantum ſunt in corporis oſtēſione retinēda, ꝙ̄tum in cordis preparatione: quaſi dicat, interiꝰ debet eſſe homo patiens ſed extra debet corrigere delinquētes: qđ probat per ſequentia capitula.

humane. xxvj. queſt. v. nec mirum. verba enim in reſcriptis poſita vel in lege conformare debemus equitati: et licet verba hoc non patiātur, extra de reſcriptis cauſam. et extra de conſuetudi. cum dilectus. et. ff. de in ius vo. l. ꝗuis. et. ff. qui pe. tu. l. vlti. Argu. contra. xix. diſt. in memoriam. et. ff. qui ⁊ a quibꝰ manumiſ. l. proſperit. vbi dicitur, ſufficit ita ſcriptum eſſe, et ſi illis durum eſt.

j. cor. vj. b.

Eph. vj. b.

¶ Paratꝰ. ¶ Cauſa. Oſtēdit Grat. in hoc cap. ꝙ precepta patientie magis inducenda ſunt ad ꝑparationem cordis, et animi beneuolentiam, ꝙ̄ ad opera exteriora: quibꝰ delinquētes inuitos poſſumus corrigere ⁊ caſtigare, patientia vł beneuolētia animi interius obſeruata. Et hoc probat quinq̄ exemplis: ſcilicȝ Chriſti, pauli, ⁊ petri, ⁊ reipublice, ⁊ Joannis baptiſte. Primum exēpluȝ incipit ibi: hinc liquido. Secundum ibi: neq̄ Paulus. Tertium ibi: agenda ſunt. Quartū ibi: ac per hoc. Quintum ibi: item paulopoſt.

b ¶ In aperto. argu. ꝙ non ſemper per exteriora comprehenduntur interiora. † v. q. v. nō omnis. et cap. non oſculatur.

Joan. xviij.

† Ar. ꝯ. xxij. q. ij. c. j.

c ¶ Prodeſſe. ſic ergo prodeſſe dicimur illi quem verberamus: vt. xlv. diſtinc. et qui emendat. Joan.

d ¶ Si verba. argu. ꝙ nō debemus inherere verbis: ſȝ potius mēti: vt dixi. xxiij. queſtio. v.

vindicantes[a], ſed magis iniuriā percipite, ⁊ magis fraudem patimini? Unde deniq̄ ſciens apł's nobis iam vltra bella non eſſe carnaliter peragēda, ſȝ aīe certamina ꝯtra ſpirituales aduerſarios deſudāda, velut magiſter militie preceptū dat militibus Chriſti, dicens: Induite vos armaturam dei, vt poſſitis ſtare aduerſꝰ aſtutias diaboli? His ita reſpōdetur: precepta patientie non tam oſtentatiōe corporis, ꝙ̄ preparatione cordis ſunt retinēda.

Unde Aug. ait in ſermone de puero Centurionis.

¶ Precepta patientie virtute animi, non oſtentatione corporis ſeruanda ſunt.

Paratꝰ debet eſſe homo iuſtꝰ ⁊ pius patiēter eorum malitiā ſuſtinere quos fieri bonos querit. Potius numerus creſcat bonorū: non vt pari malitia ſe quis numero addat malorū. Deniq̄ iſta precepta magis ſunt ad preparationē cordis, ꝙ̄ ad opꝰ qđ in aperto[b] fit, vt teneaꝛ in ſecreto animi patiētia cū beneuolētia. In manifeſto autē id fiat qđ eis videꝛ ꝓdeſſe[c] quibus bene velle debemꝰ. ¶ Hinc liqđo oſtēdiꝛ ꝙ ipſe dn̄s Jeſus exēplum ſingulare patientie cū percutereꝛ in faciē, reſpōdit: Si male locutus ſum, exprobra me de malo: ſi autē bene, qđ me cedis? Nequaq̄ igiꝛ preceptū ſuū (ſi verba[d] intueamur) impleuit. neq̄ enī prebuit percutiēti alteram partē: ſȝ potiꝰ ꝓhibuit ne faceret, ⁊ iniuriā augeret. tamē paratꝰ aduenerat nō ſolū percuti in faciem, verūetiam pro his a quibus hoc patiebaꝛ, crucifixus occidi: pro quibus ait in cruce pendens: Pater ignoſce illis, q2 neſciunt[e] quid faciunt. Neq̄ Paulꝰ apoſtolꝰ preceptū dn̄i ⁊ magiſtri ſui videꝛ impleſſe, vbi etiā percuſſus in faciem dixit principi ſacerdotū: Percutiat te deus paries dealbate. ſedes me iudicare ſcḋm legē[f], ⁊ contra legem[g] iubes me percuti? Et cum a circūſtantibꝰ diceretur: Iniuriam facis principi ſacerdotum, irridēs eos admonere voluit quid dixerit: vt qui ſaperent etiā intelligerent iam deſtruendū[h] eſſe in aduētu Chriſti parietē dealbatum: hoc eſt hypocriſim ſacerdotij Judeorum. Ait quippe: Neſciui fratres, quia princeps eſt. Scriptum eſt enim: Principi populi tui non maledices. cum proculdubio qui in eodem populo creuerat, atq̄ in lege fuerat eruditus: illum principem ſacerdotū neſcire[i] non poſſet, nec eos quibus ita notus fuerat, vllo modo falleret ꝙ neſciret. Sunt ergo iſta precepta patiētie ſemper in cordis preparatione retinenda. ipſa quoq̄ beneuolentia, ne reddatur malum pro malo, ſemper in voluntate complenda. Agenda ſunt autē multa etiam cum inuitis quadam benigna aſperitate plectendis, quorum potius vtilitati conſulendum eſt, ꝙ̄ voluntati[k]. Nā in corripiēdo filium quātumlibet aſpere nunq̄ profecto paternꝰ amor amittitur: fiat tamen quod nolit, ⁊ doleat: qui etiam[l] inuitus dolore videꝛ ſanādus. Ac per hoc ſi terrena iſta reſpublica[m]. chriſtiana precepta cuſtodiat etiam ipſa bella ſine beneuolentia non gerentur, ſed vt ad pietatis iuſtitieq̄ ſocietatem

Luce. xxiij. d

e ¶ Quia neſciūt. Pro illis q̄ ex ignorantia hoc fecerūt rogauit. j. q. j. §. cū ergo.

Actu. xxiij. a

f ¶ Secundū legem. Iudex ſcḋm leges iudicabit: ⁊ nō ſecundum motum animi ſui: vt extra de conſti. c. j. ⁊. xj. q. iij. ſūmopere. alioquin puniꝛ vt falſarius: vt. ff. ad. l. cor. de fal. l. j. §. j.

g ¶ Et contra legem. Lex enī dicit ꝙ liber homo non debet verberibus cedi: vt. C. de repudi. conſenſu. vltra mediū: niſi in caſu vt nota. v. q. v. illi qui. et not. xv. q. vj. in ſumma.

Hō liber verberari non dȝ.

h ¶ Deſtruendū. Dixit eum nō eſſe principē: quia non erat apud eum duraturus principatus: vt extra de verbo. ſignifi. nam et ego. ⁊. j. de pe. diſ. j. diuortium.

Vicinorum facta pſumimur ſcire.

i ¶ Neſcire. arg. ꝙ non poteſt q̄s ſe excuſare † preteritu ignorantie de re q̄ facta eſt inter vicinos ſuos: vt extra de preſūp. quoſdam. et. c. ꝗꝛo. liiij. diſ. nulli. et. xij. q. ij. q̄ ⁊ humanis. ſimilis ꝓſumptio eſt. C de in integ. reſt. mino. de tutela.

† Idem Alex. ſ ymo. in l. bīi ad cognitionem. col. v. ff. ſi certū peta. et Bal. in l. de tutela. C. de in inte. reſt. qui et ſequiꝛ Sa. et Pau. ſ caſt.

k ¶ Quā volūtati. j. e. qōe. iiij. diſplicet. ꝯ. xlv. diſtinc. et qui emendat.

l ¶ Qui etiam vł quin etiam.

m ¶ Reſpublica. .i. aliquis gerens rempublicā. Jo.

a ¶ In euangelio. Joannis.

b ¶ Concuſſeritis. Concutere eſt aliquid petere vltra debitum ratione alicui⁹ officij: vt.j.e.quid culpatur. dicitur autẽ concutere q̃ per oppreſſionẽ ⁊ minas extorque t pecuniam: vt.ff.de concuſ.l.j.⁊.ij. † Joan.

Concutere qđ ſit.

† Vide qđ le.et not.ſ.j. q.j.concuſſio=nis.

Item habes hic ꝙ aliquis tenetur parcere hoſti ſuo: vt ij.queſtio.v.q̃ſto.in fi. Dum tamen non timeatur periculum incurrere ex hoc: † vt infra ead.queſtio.iiij. et inu=(ſta.Joan.

† Nã ſi timeret

Quid culpatur. ¶ Caſus. Hoc ca.diuiditur in tres partes. In prima parte dicitur ꝙ Bonifacius queſiuit ab Aug. an aliquis poſſit deo placere in armis militaribus. Et reſpondet ꝙ ſic, ſi virtutẽ corporalẽ putat eſſe donũ dei. et hoc probatur exemplo Dauid ⁊ aliorũ patrũ ve.teſta. ⁊ exẽplo Cẽturionis. In ſecũda parte queſiuit vtrum fides ſit amico ſeruãda pro quo pugnatur. Et reſpõdet ꝙ nõ ſolũ amico: ſꝫ etiã hoſti eſt ſeruanda. Tertio queſiuit ex qua cauſa bellum quis ſumere debꝫ. Et reſpõdet ꝙ cauſa neceſſitatis tantum, ad hoc.ſ. vt pax et ſalus acquirat̃ vel conſeruetur. vnde cũ aliqͥs vincit hoſtes, nõ interficiat eos: ſed ad vitã reſeruet, ⁊ ad pacem perducat. Secunda pars incipit ibi Fides em̃. Tertia ibi: Pacẽ habere.

Noli exiſtimare. ¶ Caſus.

Luce iij.c.

ꝑ.lxxx viij.c.

Mat. viij.a.

victis facilius conſulatur. Nã cui licẽtia iniquitatis eripitur, vtilius vincitur: quoniã nihil eſt infelicius felicitate peccantium: qua penalis nutritur impunitas, et mala voluntas velut interior hoſtis roboratur. et paulopoſt. Nã ſi chriſtiana diſciplina omnia bella culparet: hoc potius conſilium ſalutis petentibus in euangelio [a] diceretur, vt abijcerent arma ſeq; militie omnino ſubtraherẽt. dictum eſt autem eis: Neminẽ concuſſeritis [b], eſtote cõtenti ſtipendijs veſtris. Quib⁹ proprium ſtipendium ſufficere debere precepit, militare vtiq; non prohibuit.

Item eiuſdẽ ad Bonifaciũ.

¶ In bellicis armis milites deo placere poſſunt.

Noli exiſtimare neminẽ deo placere poſſe qui armis bellicis miniſtrat. In his erat ſanctus Dauid [c], cui dominus tam magnum perhibuit teſtimonium. In his etiã plurimi illius tẽporis iuſti. In his erat ſanct⁹ ille Centurio, q̃ dño dixit: Non ſum dignus vt intres ſub tectum meum. Hoc ergo primum cogita quãdo armaris ad pugnam, quia virt⁹ tua etiã ipſa corporalis donũ dei eſt. Si enim cogitabis de dono dei, non facies cõtra dominum. ¶ Fides enim quãdo promittitur, etiã hoſti [d] ſeruanda eſt cõtra quem bellũ gerit̃: quãto magis amico ꝓ quo pugnatur? ¶ Pacem habere, voluntatis eſt. Bellum autem debet eſſe neceſſitatis, vt liberet deus a neceſſitate, ⁊ conſeruet in pace. Non enim pax queritur, vt bellum exerceatur, ſed bellum geritur vt pax acquiratur. Eſto ergo bellando pacificus, vt eos quos expugnas ad pacis vnitatẽ vincendo perducas. Beati enim pacifici (ait dominus) quoniam filij dei vocabuntur. Si autẽ pax humana tam dulcis eſt ꝓ tẽporali ſalute mortalium, quãto dulcior eſt pax diuina pro eterna ſalute angeloꝝ? Itaq; hoſtem pugnantem neceſſitas deprimat, non volũtas. Sicut bellanti et reſiſtẽti violentia redditur, ita victorijs capto miſericordia iã debet̃ [e], maxime in quo pacis perturbatio non timetur.

Item eiuſdem contra Manicheos.

¶ Que ſunt in bello iure reprehendenda.

Quid culpat̃ in bello? An qꝛ moriuntur quãdoq; [f] morituri, vt dominent̃ [g] in pace victuri? hoc reprehendiſſe timidorum eſt, non religioſorum. Nocendi cupiditas, vlciſcendi crudelitas, impacatus atq; implacabilis animus, feritas rebellandi, libido dominandi, et ſi qua ſimilia, hec ſunt que in bellis iure culpantur.

Quid culpatur. ¶ Caſus. Hoc ca.diuiditur in tres partes. In prima dicitur ꝙ Manichei reprehendebant bella: quia homines ibi moriebantur. Sed Auguſti. dicit ꝙ hoc timidorum eſt, non religioſorum, alle. eſt ſcilicet reprehẽdere bella ꝓpter morituros. ſed hec ſũt in bellis reprehendenda ſcilicet nocẽdi cupiditas: vlciſcendi crudelitas: et libido dominandi, ⁊ his ſimilia. In ſecunda parte dicitur ꝙ ꝓpter iſta vitia punienda: ſiue deo iubente: ſiue aliquo principe ſeculari: iuſte pugnant milites chriſtiani. quod probat authoritate Joannis, qui milites a bello non prohibuit: et authoritate Chriſti, qui tributa ceſari reddi p̃cepit, ex quibus ſtipendia militib⁹ erogabantur. In tertia parte dicitur ꝙ authoritas ſuſcipiendi belli penes principes conſiſtit: quibus obediendũ eſt, niſi precipiant contra deum. Si autem incertũ eſt vtrũ ſit contra deum, debent ipſi milites obedire nec ꝓpter hoc punientur: principes autem propter humanam cupiditatem quam habent, a domino punientur. Secunda pars incipit ibi: que plerumq;. Tertia ibi: ordo autem. Que plerumq;. ſcilicet vitia.

Nã ſi timeret ⁊ deſperaret ſ̃ci⁹ correctione, eius miſeredũ: ⁊ hoc vt l hoc inniuſta ſm h.

Mat. v.a.

c ¶ Sãctus Dauid. ſi aliquis exiſtens ſanct⁹ poteſt vti armis in bello quare ergo prohibetur penitẽtibus vti armis: vt.xxxiij. qõe.ij. admonere? Reſpondeo: ideo: quia penitentes viuunt ſub regula eccleſiaſtica: vt.xj.q.j.aliud. Uel ideo qꝛ arma poſſunt dare occaſionem peccandi.

Penitẽtes armis vti nõ pñt.

d ¶ Hoſti. Hoſti ergo fides ſeruanda eſt, vt hic, et.xxij. qõ.iiij.innocens. Arg.contra.xxij.q.ij.vtilem. qđ verum eſt ſi ipſe nobis ſeruat fidẽ: † alˀs non tenemur ei ſeruare.xcv.diſt.eſto ſubiectus.extra de iureiuran. peruenit. xxviij.q.j.ſi infidelis.ff.locati, quero.§.inter.C.de tranſac.l.cum proponas.in fi. Argu.contra.xj.q.iij.inter verba.in fi.⁊.xxiij.q.v.quod deo.

† Adde late per legiſtas l.cũ ꝓponas. et ibi Cy.C.de pac. et ibi gl.bal. in l.vt reſponſum. C. de trãſactio.

e ¶ Jam debetur. Arg. miſericordiã eſſe debitã. et ita hic argu. ꝙ diſpenſatio poteſt peti tanq; debita: vt.l.diſtinc, domino ſancto.in fi.et.lxxxvj.diſtinc.non ſatis.in fi.

f ¶ Moriuntur quandoq; morituri. Certe hec ratio non eſt ſufficiens. nam ſi quis hominem interficiat etiam mortifere vulneratum, nihilominus tenetur: vt.ff. ad legem aquiliam. ita vulneratus. in principio. et eſt ſimilis ratio. infra.xxiiij. queſtione.iij. ſi habes. ff.ad legem rhodiam de iactu. qui leuande.et.l.nauis. §.ſed ſi nauis.et.ff. quod vi aut clam. ſi alius.§.eſt et alia.

g ¶ Dominentur. victores.

a ¶ Siue deo.id eſt diuina reuelatione.j.e.q.ij.dñs.
b ¶ Ordine.id eſt poteſtate.

c ¶ Tributa. Ut j.e.q.viij.tributũ.
d ¶ Pncipes.vt j.e.q.ij.iuſtũ. Nullus ergo bellar̃ poteſt ſine authoritate pncipis, vt hic ⁊.C.vt armo. vſus l.j.lib. xj. ſimiliter pꝛinceps eccleſiaſticus poteſt indicere bellũ. vt.j.e.q.viij. igitur.et.c.omni.et ca.ſequen.
e ¶ Sinente. vt viij.qõ.j.audacter.
f ¶ Sacrilego.† xj.q.iij. iulian⁹ imperatoꝛ.

† Non tñ excõmunicato. ⁊ ſic non ob. xv.q.vi nos ſanctorũ.

g ¶ Iniqtas. hic habes ꝙ licet dñs peccet precipiẽdo, tamẽ ſubditus nõ peccat obediendo vt.c.diſtinc. contra moꝛem.in pnc. ſic xxiij.qõ.v.manifeſtum. extra de iureiuran.debitoꝛes. Item habes hic ꝙ in dubijs ſemp eſt obediendũ.xix.diſtinc.in memoriam Arg.contra.l.diſt ſiquis prepoſtera xj.q.iij.quid ergo Itẽ eſt hic argu. ꝙ ĩ dubijs humanioꝛ et tutioꝛ via eſt eligenda. ex̃ de ſpon. iuuenis.et.xiiij.di. ca.vlti.

Obediẽdum eſt etiã in dubijs.

Militare. ¶ Caſus. Beneuẽ. hunc caſum ſic ponit. Oſtendit Aug. ꝙ militare non eſt peccatum, niſi propter predã militetur: et vt milites pdam non faciant, ſtipendia ſunt eis conſtituta: vltra q̃ ſi aliquid extoꝛſerint, tanq̃ calũniatores et cõcuſſores damnabuntur. et ad hoc probãdum inducit duas authoritates, Chꝛiſti ⁊ Joãnis: quod nõ eſt tantũ intelligendum de militib⁹ ſeculi, ſed etiã de militib⁹ eccleſie. Se

ritas rebellandi, libido dominãdi, ⁊ ſiqua ſil'ia, hec ſunt que in bellis iure culpant̃: que plerunq̃ vt etiã iure puniãtur aduerſus violẽtias reſiſtentiũ (ſiue deo [a] ſiue aliquo legitimo imperio iubente) gerenda ipſa bella ſuſcipiunt̃ a bonis cum in eo rerũ hũanarũ oꝛdine [b] inueniuntur, vbi eos vel iubere aliquid tale, vel in talibus obedire iuſte ipſe oꝛdo conſtringit. vnde neq̃ Joannes ab armis iubet diſcedere milites: ⁊ Chꝛiſtus tributa [c] ceſari monet reddi: quia propter bella neceſſario militi ſtipendiũ prebetur. Oꝛdo autẽ ille naturalis moꝛtalium paci accõmodatus hoc poſcit, vt ſuſcipiendi belli auctoritas atq̃ conſilium penes pꝛincipes [d] ſit. ſed ſi humana cupiditate bellum geritur, non nocet ſanctis, in quos non habet quiſq̃ poteſtatem niſi deſuper datam. Non enim eſt poteſtas niſi a deo, ſiue iubẽte, ſiue ſinente [e]. ergo vir iuſtus ſi foꝛte etiam ſub rege homine ſacrilego [f] militet, recte poteſt illo iubente bellare: ſi vice pacis oꝛdinẽ ſeruãs, quod ſibi iubet̃, vel non eſſe contra dei preceptum certũ eſt: vel vtrũ ſit, certum nõ eſt: ita vt foꝛtaſſe reum faciat regẽ iniqtas [g] imperandi, innocentem autem militem oſtendat oꝛdo ſeruiendi.

Item eiuſdem in libro de verbis dñi tractatu.xix.

¶ Militare nõ eſt peccatum.

Militare non eſt delictũ, ſed propter predã militare peccatum eſt: nec rem publicam gerere criminoſum eſt: ſed ideo gerere rempublicã vt diuitias augeas [h], videt̃ eſſe dãnabile. Propterea enim quadam pꝛuidentia militãtib⁹ ſunt ſtipẽdia conſtituta, ne dũ ſumpt⁹ queritur, predo graſſetur.

Item dñs ipſe dixit: Reddite que ſunt dei deo, ⁊ que ſunt ceſaris ceſari. Igit̃ qd Ceſar precipit [i], ferenaum eſt: qd imperat, tolerandum eſt: ſed fit intolerabile dum predã exactores accumulãt. Item: Interrogauerunt Joannẽ milites dicentes: Quid faciem⁹ ⁊ nos? Ait illis. Neminẽ concutiatis, neq̃ calumniam faciatis: ſed eſtote contẽti ſtipendijs veſtris. Sic autem cognoſcere ſe debet omnis homo qui militat. Nõ enim de his tantum militantib⁹ ſcriptura loquitur, qui armata militia detinentur: ſed quiſquis militie [k] ſue cingulo vtitur, dignitatis ſue miles aſcribitur: atq̃ ideo hec ſententia poteſt dici (verbi gratia) militibus protectoꝛibus, cunctiſq̃ rectoꝛib⁹. Quicunq̃ ſibi ſtipendia publice decreta conſequitur: ſi amplius querit, tanq̃ calũniatoꝛ et concuſſoꝛ Joannis ſententia condemnatur [l].

Item eiuſdem de diuerſis eccleſie obſeruationibus.

¶ Pacata ſunt bella que gerũtur vt mali coerceãtur, boniq̃ ſubleuentur.

Apud veros dei cultores etiam ipſa bella pacata ſunt: que non cupiditate aut crudelitate, ſed pacis ſtudio geruntur: vt mali coerceãtur, ⁊ boni ſubleuentur.

Item Greg. vniuerſis militibus neapoli.

¶ Summa eſt laus militie, reipublice vtilitatibus obedientiam exhibere.

Summa militie laus inter alia bona merita hec eſt, obedientiã reipu. vtilitatibus exhibere: quicquid ſibi vtiliter [m] imperatũ fuerit, obtemperare: ſicut etiam nunc deuotionẽ veſtrã feciſſe didicimus qua epiſtolis noſtris quibus

quẽs ca.planũ eſt. Interrogauerũt, in euãgelio Luce.
h ¶ Augeas. iniuſte. licitũ eſt etenim augere diuitias xxx.diſt.§.hec ſcripſimus.
i ¶ Precipit. Licet ſit iniuſtum: vt c.diſtin. contra moꝛem.in pꝛin. Mat. xxij.b.
k ¶ Militie. Cur ergo clerici milites dicantur: vt.lxj.diſtinct.quid prodeꝛit.j.qõ iij.ſaluatoꝛ ⁊.q.vij.quin quolibz.ſimiliter et patroni cauſarum dicuntur militare: vt C.de aduo.di.iud. aduocati. ergo ſi omnes iſti habẽt ſtipendia, non debẽt recipere ſalaria.j. q.ij.ſicut. Aduocati militant. Luce. iij.c.
l ¶ Condẽnatur. Sed qualiter punitur ꝯcuſſoꝛ? Dic ꝙ ſm canonem pena quadrupli: vt xviij.diſt. quoniã. ſm leges videt̃ ꝙ extra oꝛdinẽ punitur, cum non ſit publicum crimẽ: vt.ff. de concuſſo.l.ij.ſed certe et ſꝫ leges pena quadrupli punitur: vt.j.q.vij.ſancimus.

Summa. ¶ Caſus. hu. hũc caſũ ſic ponit. Gregoꝛius deputauerat ad cuſtodiam Neapolitane ciuitatis Cõſtantinũ tribunum: cui milites neapolitani deuote obedierunt. Scribit ergo Grego.eis et commendat eos de tali obediẽtia: et admonet eos et hoꝛtatur vt ſicut bene fecerũt, perſeuerent in tali obedientia: vt per † eoꝛum vigilãtiam idẽ augmẽtetur qd bene hactenus ab eis gd geſtum eſt.

† Ad eoꝛum vigilãtiam idẽ.xj.qõ.iij. ... go.vbi

m ¶ Utiliter. Ar. de hoc. ꝙ ſi epũs precipit Epiſcopo alicui ire Romam pro vtilitate eccleſie, ꝙ tenetur obedire: † vt.vij.qõ.j. adipſum quia. et ſi clericus dum. ... et difficile eſt

ſe excuſet, et dicat, mittatis illum qui ditior me eſt: reſpondeat ei epiſcopus ſicut Chriſtus reſpondit Petro: cum enim dominus diceret Petro: Tu me ſequere. reſpondit Petrus. Dñe, hic aũt quid? demonſtrato Joanne. et dixit ei dominus. Quid ad te? ſic eũ volo manere, tu me ſeq̃re. Joan.

et iur. l. pe. et tenent ſententie ſue quandiu toleratur: vt iij. q̃one. vij. §. vlti.

Dominus noſter. ¶ Caſus. Hoc cap. diuiditur in duas partes. In prima queſitũ fuit ab Augu. an ſit peccatum pugnare per inſidias. Et reſpondet ꝙ non

magnificum virum Conſtantinum tribunum cuſtodie ciuitatis deputauimus preeſſe, paruit: et congruam militaris deuotionis obedientiam demonſtrauit. vnde ſcriptis vos preſentibus curauimus admonendos vti predicto viro magnifico tribuno (ſicut et feciſtis) omnem debeatis pro ſereniſſimorum dominorũ vtilitate vel cõſeruanda ciuitate obedientiam exhibere: quatenus quicquid a vobis hactenus bene geſtum agnoſcitur, per preſentem temporis vigilantiam ac ſolicitudinem augmentetis. Ex his omnibus colligitur ꝙ militare peccatũ non eſt: et ꝙ precepta patientie in preparatione cordis, nõ in oſtẽtatione corporis ſeruãda ſunt.

¶ Queſtio. ij.

Quod autem[a] queritur quod ſit iuſtum bellum. Iſidorus etymologiarũ libro xx. inquit.

¶ Quod ſit iuſtum bellum.

Iuſtum eſt bellum quod ex edicto geritur de rebus[b] repetendis, aut propulſandorum hominũ cauſa. Judex dictus eſt, quia ius dictat populo: ſiue ꝙ iure diſceptet. Jure autẽ[c] diſceptare, eſt iuſte iudicare. nõ enim eſt iudex ſi non eſt in eo iuſtitia.

Item Auguſti. in libro queſtionum.

¶ Nihil ad iuſtitiam intereſt ſiue aperte ſiue ex inſidijs aliquis pugnet.

Dominus noſter iubet ad Jeſum naue vt cõſtituat ſibi retrorſum inſidias id eſt inſidiãtes bellatores ad inſidiandum hoſtibus. Hinc admonemur hoc non iniuſte fieri ab his qui iuſtũ bellũ gerunt: vt nihil iuſtus p̃cipue cogitet in his rebus niſi vt bellũ ſuſcipiat cui bellare fas eſt. nõ enim fas eſt oĩbus. Cum aũt iuſtũ bellũ ſuſceperit: vtrũ aperte pugnet, an ex ĩſidijs[d]: nihil ad iuſtitiã intereſt. Juſta autẽ bella ſolent definiri, que vlciſcuntur[e] iniurias. ſic gens et ciuitas[f] petenda eſt q̃ vel vindicare neglexerit qđ a ſuis improbe factum eſt: vel reddere qđ p iniurias ablatũ eſt. Sed hoc genus belli ſine dubio iuſtum eſt; qđ deus ĩperat, q̃ nouit qđ cuiq; fieri debeat: in quo bello ductor exercitus, vel ĩpe populus non tam author bel-

Quod autem ¶ Caſ. Hic intitulatur ſecunda q̃ſtio, qua queritur qđ bellum ſit iuſtũ, et qđ iniuſtũ. Et reſpõdet ꝙ bellum dicitur iuſtum vel iniuſtum quatuor modis. ſ. rõne precipientis: vt. ſ. q. j. quid culpatur vel ratione obediẽtis: quia monachus vel ſpiritualis obedire non debet, ſed laicus: vt. j. queſt. viij. clerici. Ratione rei propter quã pugnatur: quia ſi bellũ fit cauſa dominandi iniuſtum eſt: ſi cauſa neceſſitatis: iuſtum reputatur. Ratiõe perſonarum cõtra quas pugnatur: vt. ſ. qõ. j. paratus.

a ¶ Quod autẽ. Bellũ dicitur iniuſtũ quinq; modis: vel ratione perſone: vt ſi fuerit perſone eccleſiaſtice: quibus non eſt licitum fundere ſanguinem: vt. j. e. qõ. viij. clerici. et capi. his a quibus. Ratione rei: vt ſi non eſt de repetẽdis rebus: vel pro defenſione patrie: vt. j. e. ca. j. et. j. e. qõ. viij. ſi nulla. Uel propter cauſam vt ſi ꝓpter voluntatem, et non propter neceſſitatẽ pugnatur: vt. ſ. e. q. j. noli. Ex animo eſt iniuſtum: vt ſi animo vlciſcendi fiat: vt. ſ. e. q. j. quid culpatur. Item eſt iniuſtum ſi non ſit indictum authoritate principis: vt. j. e. c. j. et. ſ. e. q. j. quid culpatur. Que alia adhuc requirantur, habes. ſ. e. q. j. in glo. illa, qui repellere. Joan.

Bellum dr quinq; modis iniuſtũ.

Ad huius declaratione: vide qđ not. Innoc. extra de re ſti. ſpo. olim. j. lucta ſi.

Iuſtum. ¶ Caſus. Hoc cap. duas habet partes. In prima dicitur ꝙ illud bellum eſt iuſtum quod ſit ex precepto principis de rebus repetendis, vel propter iniuriam repellendam. In ſecunda parte dicitur ꝙ iudex ideo dictus eſt, quia ius dictat populo: vel quia iure diſceptat. vnde nõ debet dici iudex niſi ſit in eo iuſtitia.

b ¶ De rebus. ablatis.

c ¶ Jure autem. et ſi aliquid inique determinat iudex, iuſtum eſt, id eſt tanq̃ iuſtũ ſeruari debet: vt. ff. de iuſti.

quod ꝓbat exemplo ieſu naue, quẽ dñs docuit vt hoſtibus retrorſum inſidias poneret. In ſecũda parte queſitum fuit que bella ſint iuſta. Et reſpondet ꝙ illa que iniurias vlciſcuntur: dũmodo fiant authoritate principis. Similiter et illa que fiunt ex precepto domini: in q̃bus bellis ductor exercitus vel populus miniſter dei eſt.

d ¶ Ex ĩſidijs. ſic ergo per inſidias et per dolũ poſſumus licite vincere hoſtes noſtros: vt xxij. q. ij. vtilẽ. xliij. diſtin. in mãdatis. dum tamen fidem nõ rumpamus hoſti: vt. ſ. e. qõ. j. noli. Idem dicas de aduocato ꝙ ſi habet iuſtam cauſam, licite poteſt decipere aduerſariũ ſuum: vt ar. iiij. q. iiij. c. j.

e ¶ Ulciſcuntur. i. repelluntur: et ſic non obſtat. xlvj. di. ſeditionarios.

f ¶ Ciuitas. Judex ergo q̃ non facit iuſtitiam, poteſt conueniri: vt hic, et iij. qõ. vij. qui ſine. et in auten. vt dif. iudi. §. pe. et vltim. col. ix. et C. de ap. ſi appellatione. et. j. e. qõ. v. adminiſtratores. extra de offic. dele. prudentiam et ita iudex facit litẽ ſuam nõ ſolum ſi per dolum vel gratiam vel inimicitiam iudicet: ſed etiam ſi alie ſordes interueniant: vt. ff. de iudi. l. ſi filiusfamilias. lz ſit arg. contra. ij. q. vj. hoc etiam placuit. Et per hoc decretum Pileius obtinuit contra nuncios regis Anglie: qr cum ipſe cõmonitus recuſaret de ſuis iuſtitiam facere, fecit litem ſuam. vnde nuncij ipſi cõdemnati ſunt. Eſt tamen arg. contra. C. de actio. et oblig. autent. immo. et C. ne vxor p ma. l. j. et. ij. Sed quid ſi aliquis in bello conſecutus eſt totum ſuũ intereſſe: nunquid adhuc de hoc ipſum in iudicio poterit cõuenire: vel an põt adhuc habere bellum contra ipſum? Uidet ꝙ ſic: quia penã ſue cõtumacie preſtitit; vñ agere adhuc põt ad reſtitutionem rei ablate: vt. ff. de tab. exhi. locũ. §. pe. Itẽ res iſta nõ ẽ ei ſoluta p

Adde Alexã. ď ymo. in. l. j. col. ij. ff. de iur. om. iudi. vbi dicit ꝙ ius dicens, et dictio iudex ſunt ſynonyma.

Joſue viij. a.

Deceptio qñ qz permittit.

Hoc vult dicere ꝙ iſ hoc ꝙ ſic paſſus ẽ, vñ eẽ paſſus ꝓpt cõtumaciam: et in hoc caſu non dãnum tm̃, ſed cõtumacia attẽditur: et aduerſus cõtumacem etc. vt ſequitur in glo.